

Herrieschoppers in riet- en pitrusvelden

► Drenthe is aantrekkelijk voor overwinterende ganzen

Ze waren in herfst en winter rond Hoozevee en Meppel nadrukkelijk aanwezig. In de Oude Kene, Kiersche Wijde bij Meppel, de Molenoever bij Echten en in de Boerenveense Plassen varieerden de aantallen grauwe ganzen van vijftig tot driehonderd vogels. Dat waren broedvogels van 2018, aangevuld met overwinteraars uit het noorden.

Hero Moorlag

Ooit een zeldzame broedvogel, maar sinds het ontstaan van de Oostvaardersplassen (5600 ha) in 1968 vestigde de grauwe gans zich blijvend. Iedereen blij, want juist deze vogel zorgde ervoor dat de Oostvaardersplassen niet dichtgroeiden. De toename ontwikkelde zich echter explosief, zo explosief, dat al gauw aan afschot en zelfs vergassing werd gedacht. In de wintermaanden tellen Sovon-vrijwilligers 580.000 grauwe ganzen tijdens de maandelijkse waternogtelting. Grauwe ganzen komen nu in alle natte natuurgebieden voor. Ze broeden in losse kolonies. Dat begint eind februari en eindigt begin juni. Zes jongen per broedpaar is normaal. Ouders met kuikens vormen crèches.

Het kan gezichtsbedrog zijn, maar het lijkt dat de gant iets forser is gebouwd dan de gans. Op de foto zou dan de linker vogel de gant zijn. Bij het zoeken naar geschikte nestplekken maken ze nogal misbaar. Herrieschoppers die andere broedvogels niet in hun territorium dulden. Alleen nijl- ganzen maken nog meer herrie, dag en nacht. In maart keert de

Paartje grauwe ganzen in de Oude Kene ten noorden van Hoozevee.

Hero Moorlag ©

rust terug. De afstand tussen de nesten is bepaald. Losse kolonies, niet te dicht opeelkaar. In de Boerenveense Plassen tel ik ieder voorjaar drie tot zes broedgevalen. Ongekend, want de grauwe gans kwam hier tien jaar geleden niet voor. Dan wordt het stil. De ganzen zijn heimelijk, laten zo min mogelijk merken waar ze broeden. De gans ligt plat op het nest, kop en hals liggen op de pitrus. Ze broedt ongeveer dertig dagen op zes tot acht witte eieren. Het aantal legsels blijft bij één. Maar er zijn meer grauwe ganzen die niet broeden. Dan doen ze pas na hun derde of vierde jaar. Dus blijft de onrust voortduren van ruziënde pubers. Herrie in riet- en pitrusvelden. In die periode vind ik de eerste leeggegeten eieren in het veld. Vossen struinen door pitrusvelden en weten de nesten te vinden, mits ze niet ver van de wal in een pitruspol in het water lig-

gen. Bebroed of niet bebroed, de vos slobbert een ei leeg. De kuikens zijn een lekkernij. Bij de vossenburch vind ik hun poten. De welpen spelen er mee.

Schadebestrijding

De vos is toppredator, maar niet instaat de populatie grauwe ganzen te reguleren. De populatie groeit ieder jaar. Wanneer kwetsbare akkerbouwgewassen door ganzen worden kaalgevreten, kan de schade fors zijn. Vanaf 1999 was afschot alleen mogelijk na bewezen schade. Er werden 6.700 grauwe ganzen afgeschoten, alle overwinterende vogels. Vanaf 2003 mochten jagers ook in herfst en winter ganzen afschieten die zich tegoed deden aan nieuwgezaaid grasland en groenbemesting op akkers. Vanaf 2005 stapte de rijksoverheid af van deze perceelbenadering en ging in het zogeheten ganzenakkoord over op gebieds-

gerichte aanpak. Provincies bepalen hoeveel ganzen er in hun bestuursgebied mogen worden afgeschoten. Om vliegverkeer te beschermen werd op een gegeven moment besloten ganzen te vangen en te vergassen. Dat stuitte op grote weerstand. In enkele rechtszaken verbood de rechter het vergassen. Niet in Noord-Holland en op Texel. Orchideeëngraslanden op Texel stonden te veel onder druk van overzomerende ganzen. Duizenden ganzen zijn in enkele acties vergast met CO₂. De grauwe gans is een zeer algemene broedvogel, vooral dankzij het feit dat we in het hele land veel natte natuur hebben gecreëerd. In 1971 waren er tien broedparen, in 2005 25.000. In het winterhalfjaar verblijven meer dan een half miljoen grauwe ganzen in ons land. Met milde winters en vet gras blijft Nederland aantrekkelijk voor alle ganzen.

Dotterbloemhoilanden beginnen met groot geel werk

In de vroege lente wisselen fraaie bijna zomerse dagen elkaar af met koude en gure dagen. Toch ontwikkelt de natuur ook in dit seizoen een vast ritme. Vogels zingen het hoogste lied en in de natuurlijke graslanden van beekdalen overheerst het geel van de dotterbloemen. Bij uitstek een plant die begint te bloeien in de vroege dagen van april. Eind maart genoten we van de holwortel op Landgoed Dickninge. Verder wandelend langs de Reest lieten de eerste bloeiende gele dotterbloemen zich reeds zien. De dotterbloem is typisch een plant die thuis hoort in de natuurlijke beekdalgraslanden. De beste groeiplek van de dotterbloem ligt in de oorspronkelijke natte beekdalgraslanden met 'aangerijkt' kwelwater vanuit de flanken. Het kwelwater is minder zuur dan regenwater en neemt op haar weg door de bodem diverse mineralen mee, juist iets waar de dotterbloem van profiteert. Omdat het om nat grasland gaat, komen groei van gras en andere planten laat op gang en vormt de grasmat een relatief open struc-

Dotterbloemen in het beekdal van de Reest.

Albert Kerssies ©

tuur. Nog voordat de andere planten beginnen te groeien, komt de dotterbloem daar tot bloei. In beekdalen is in de vorige eeuw veel veranderd. De beken zijn rechtgetrokken en de sloten zijn verdiept, zodat het regenwater sneller kon worden afgevoerd. De draagkracht van deze drogere graslanden werd zo goed, dat be-

mesten al vroeg in het voorjaar kon. Droger en meer voedingsstoffen maken dat de grassen het winnen van de andere planten. Er ontstond een soortenarm type grasland. Goed voor de boer, maar slecht voor de biodiversiteit. Planten en dieren verdwenen binnen enkele tientallen jaren. Inmiddels zijn de 'groene soortenarme gras-

landen' in het landbouwbedrijf algemeen geworden. De productie van gras ten behoeve van vee staat centraal.

Een weg naar herstel

Langs de Reest is goed te zien hoe het natuurlijk beekdalsysteem nog werkt, mits je de voorwaarden daarvoor herstelt. Zeker aan de Drentse zijde van deze grensrivier is dit goed te zien en te ervaren. De beek meandert hier nog, de zijsloten zijn weer ondieper gemaakt en het bemestingsniveau is sterk verlaagd. Deze graslanden werden gebruikt als hoilanden die pas in de tweede helft van juni voor de eerste maal werden gemaaid en gehooïd. In het Natuurreservaat De Reest is het gelukt om bloemrijke dotterbloemhoilanden in ere te herstellen. Er is weer een inspirerend mooi landschap ontstaan, welke zich kenmerkt door een hoge biodiversiteit, veel bloemen, veel insecten en veel vogels. Een natuurreservaat zoals je het in beekdalen graag ziet.

Albert Kerssies